

ՀԱՆԴԵՍ ՊԱՐԳԵՒԱՐԱՇԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մ ՈՒՐ Ե Տ Ե Ը Ն Վ Ե Ր Ժ Ը Ր Ը Ն Ի Ն

ՈՐ Ի ՓԱՐԻԶ

ՓԱՐԻԶՈՒ Սուրաթեան վարժա-
րանին պարգևաբաշխութեան տարե-
կան հանդէսը կատարեցաւ դեկտեմբեր
ամսոյ 9-ին : Ըստ ազգային հանդիսիս
փառաւորութիւնը նախ այժմու աշա-
կերտաց յառաջադիմութիւնն էր զանա-
զան ուսմանց բարձրագոյն մասերուն
մէջ, ինչպէս որ իրենց վիճակին պատ-
կերէն ալ կ'իմացուի . երկրորդ՝ մերազ-
նեայ և օտարազգի պատուաւոր անձանց
առաջիկայութիւնը . և երրորդ՝ աս առ-
թովս եղած ատենախօսութիւնները :

Բնական էր որ հրաւիրուէին աս
հանդիսիս Փարիզ գտնուող հայազգի
պարոնայք, որ քառասնի չափ կան, և
ամէնքն ալ յօժարամիտ սիրով փութա-
ցին գալ : — () Եւ մանեան տերութեան
Փարիզ գտնուող երեսփոխանքը կամ
գործակալները, այսինքն Բիզա պէյը՝
որ հոս տեղի դեսպանատան առաջին
բարտուղարն է, և մեծապատիւ Վէ-
մալ էֆէնտին՝ որ Լոստանդնուպօլսոյ
թագաւորական դպրոցներուն վերատե-
սուէն ըլլալով՝ քանի մը ամսէ 'ի վեր աս
կողմերս է, մեծ պատիւ ըրին ժողովոյն
և արժանապէս պատուեցան բոլոր ժո-
ղովականներէն : — Փարիզու ընտիր ե-
կեղեցականացը մէջէն նշանաւոր ան-

ձինք՝ իբրեւ մասնաւոր կերպով մը վար-
ժարանիս մէջ սորվեցուած ողջամիտ
կրօնին և զգուշաւոր բարոյականին ե-
րաշխաւորք և վկայք՝ հանդիսին փառքը
աւելցուցին : 'Սմանապէս' ուրիշ շատ
անուանի անձանցմէ զատ Փարիզու ա-
րևելեան լեզուաց թարգմաններէն ու
վարժապետներէն շատը, որոնց մէջ ա-
ւելի ծանօթ են մերազնեայց Պարոն
Տէկուանժ, Պարոն Պիանքի և Պարոն
Վրո . ընդ ամենայն հարկը յիսունէն
աւելի հանդիսականք :

Ըստ ժողովոյն հանդիսադիր բազմելու
պաշտօնը հայրագութ յօժարութեամբ
մը յանձն առած էր Փարիզու սրբազան
արքեպիսկոպոսը Սիպուր . բայց նոյն ա-
ռաւօտը անակնկալ դիպուածէ մը արգե-
լուիլով՝ մասնաւոր նամակաւ մը վարժա-
րանիս վերատեսչին իմացընէն զատ,
իւր երկու ատենադպրացը հետ խրկեց
իր տեղը արքեպիսկոպոսարանին մեծ
աթոռակալը Պոթէն : Ըստ մեծարգոյ
անձը, որ արդէն համբաւեալ է Վաղ-
ղիոյ մէջ իբրեւ քաջ աստուածաբան,
խորազնին իմաստասէր և պերճախօս
քարոզիչ, մեր վարդապետին ատենա-
բանութենէն ետքը ճառ մը խօսեցաւ
համառօտ, և գրեթէ յանպատրաստից,

*

ու բոլոր ժողովականաց ստէպ ստէպ ծափահարութեամբը գովուեցաւ արժանապէս : Բնաւասիկ նոյն ճառին թարգմանութիւնը :

Պարոններ ,

Եւ չէի կարծեր որ պատիւ պիտի ունենամ աս հանդիսին մէջ խօսելու . վասն զի Փարիզու գերապատիւ Բըքեպիսկոպոսը աս ուրախութիւնս իրեն պահած էր : Իւր Տէրութիւնը արգելք մը ունեցաւ , և զիս յուղարկեց իր տեղը : Ուստի ես ամենեւին պատրաստութիւն մը չեմ ըրած ատենաբանելու , անոր համար կը խնդրեմ որ ներողամտութեամբ ընդունիք մէկ քանի խօսքերն որ բերնէս պիտի ելլեն :

Ո՛վ Պատանիք ,

Ձեզի կ'ըսեմ ես աս խօսքերս , վասն զի աւելի վարժած եմ տղոց խօսելու , մէյմ'ալ որ քիչ մը ծանօթ եմ ձեզի , որովհետեւ արդէն առիթ ունեցեր եմ ձեր ուսմունքը քննելու :

Վեղեցիկ կոչում մը ունիք դուք , պարոններ . և ես հաստատ զրած եմ միտքս որ ձեր քաջ դաստիարակաց առաջնորդութեամբը , այսպիսի գիտուն և այսպիսի բարեպաշտ դաստիարակաց առաջնորդութեամբը , հասկըցած էք դուք ձեր աս կոչումը , և օրէ օր ալ աւելի կը հասկընաք : Բայց օրուան օրս դուք ուրիշ բան չէք՝ բայց եթէ ամբողջ քաղաքականութեան մը պատրաստիչք : Վուր մէյմէկ միջնորդ՝ մէյմէկ միջոց էք Բըքեպիսկոպոսի Բըքեպիսկոպոսի մէջ տեղը . վասն զի դուք էք որ ձեր հայրենիքը պիտի անցընէք բոլոր այն հարստութիւնը , բոլոր այն գիտութեան և իմաստութեան գանձերը . . . և անոնցմէ ալ աւելի , բոլոր այն առաքինութեան և բարի վարուց գանձերն որ հոս եկեր կը հաւաքէք : (Բապտիստ Ժապիէ) : Բայց ըսել չեմ ուզեր , պարոնայք , թէ ձեր երկիրը աս գանձերէս զուրկ է . չէ . սակայն աս ալ իրաւ է որ

բոլոր աշխարհք նոյն ոտքով հաւատարապէս քայլել չի կրնար . և աս մեծ ասպարիզիս մէջ որ մարդկային ազգին առջևը բացուած է , և յորում ամենայն ազգք և ազգիք առաջ կը նետուին որ մրցանակն առնուն , ոմանք կան որ ուրիշներէն առաջ կ'անցնին : Եւ անոնք մենք կարծել առանց յանդգնութեան թէ մենք առաջ ենք : Եւ անոնք առաջ ենք , ոչ եթէ ուրիշներուն վնաս կամ նախատինք ընելու համար , քաւ լիցի . այլ ընդհակառակն զուրիշներն ալ հրաւիրելու որ մեր ետեւէն գան , և ոչ միայն մեր ոտիները ասպարիզին մէջ նեղը չենք ձգեր , այլ նաև ձեռք կ'երկընցընենք անոնց , ճամբայ կը ցուցընենք . և ահա դուք էք , պարոնայք , որ անոնց առաջնորդ պիտի ըլլաք : Վուր էք որ այսօրուան օրս կեցած էք , թէ որ օրէն է ինձի աս օրինակս մէջ բերել , կեցած էք աս նոր տեսակ մտաւորական երկաթուղին վրայ , որով քաղաքականութիւնը մեծաքայլ առաջ կը վազէ : Վուր կարգ կարգ շարուած կեցած էք ճամբուն վրայ՝ որ ցուցընէք ուրիշներուն թէ կրնայ անցնուիլ : (Ժապիէ) :

Ուրեմն լաւ հասկըցէք , պարոններ , ձեր կոչումը , և անոր ներքին ազդեցութիւնը ձեր սրտին մէջ քանի որ իմանաք՝ ջանքերնիդ աւելցուցէք որ ձեզմէ սպասուած բարիքները կատարէք : Եւ նախ , պարոններ , հատուցանենք երախտագիտութեան պարտքերնիս այն բարերար մարդուն՝ որուն ձեռքովն եղած էք ինչ որ էք , և որուն բարիքն է որ առատապէս կը վայելէք աս տանս մէջ , այսինքն Պարոն Սամուէլի Սուրատայ : Եւ որ ձեր վրայ թափեր է իր անհուն հարստութեան աւելորդ մասէն ալ աւելին , և իր քրտամբը , իր երկարատեւ աշխատանքովը պատրաստեր է ձեզի աս գիտութեան և առաքինութեան դիւրին ճամբան , որ այսօրուան օրս բացուեր է առջևնիդ : Ուստի աւելն բանէ առաջ նայեցէք որ մեծապէս և անկեղծութեամբ երախտագէտ ըլլաք իրեն , և գոհ մի ըլլաք քանի մը

արտաքին խօսքերով, հապա երախտա-
գէտ եղէք իրեն բոլոր սրտանց և Մ-
տուծոյ առջև, և ձեր կենացը մէջ մէկ
օր մըն ալ չըլլայ՝ որ մոռնաք աղօթքէ
ձեր բարերարին անուանը :

Վիչ մը առաջ ձեր առջևը դրուե-
ցան, պարոններ, ընտիր խօսքերով և
լաւ զգացմունքով, դաստիարակութեան
օգուտները : Սեծ են այն օգուտները,
և անթիւ են . բայց ամէն բան անոնց-
մով չի լըննար . վասն զի մշակին աշ-
խատանքը միայն գետինը փորել չէ,
հապա զանիկայ մշակել, պողաբերը
նել և ծաղկեցընել :

Բնութեամբ ձեզի հարուստ երկիր
տուած է, և ասիկայ ձեր ազգին սեպհա-
կան կատարելութիւնն է . աս հարըս-
տութիւնը դժբաղդաբար շատ անգամ
երեսի վրայ մնացած է . բայց երբոր այդ
արևելեան գետինը ըստ պատշաճի մշա-
կուի, սքանչելի է իր բարեբերութիւ-
նը, և մարդկային ազգիս աչքին առջևը
հրաշալի տեսարան մը կը բանայ : Վուք
ալ սոյն բանը պիտի ընէք օր մը, պա-
րոններ, բայց հաւատացէք ինծի՝ որ
ասիկայ ինքիրմէ ըլլալու բան չէ :

Ձեր հոգին իմանալի երկիր մըն է,
անով միայն որ ազատ է և իմացական .
պէտք է ուրեմն որ ձեր յօժարական
կամքն ալ օգնէ՝ մէկ կողմանէ Բնու-
ծոյ շնորհացը, մէկալ կողմանէ ձեր
դաստիարակաց աշխատանքին ու իմաս-
տութեանը : Պէտք է որ դուք ալ ձեր
վրայ եղած մշակութեանը համեմատ
պտուղ բերէք . մէկ խօսքով, պէտք է
որ մեծ Զանքով ու անդադար աշխատիք :

Մէջ, նայեցէք որ ձեր աս տանս մէջ
անցընելիք բանի մը տարիները անօգուտ
չընէք : Սարգս իր մանկութեան ա-
տենն է որ կը սերմանէ, կը տնկէ, կը
մշակէ . հունձըը ետքէն պիտի ընէք :

Վուք ձեր երկրին քաղաքականու-
թեանը համար իբրև մէյմէկ գործաւոր
կանչուած էք . ուրեմն պէտք է որ հի-
մակուրնէ ընէք ձեր պատրաստութիւն
ները, որպէս զի ետքը մտաւորական ու
բարոյական առատ գանձով ձեր հայրե-
նիքը դառնաք : Վուք հոս Բրեւեքէն

եկած մեղուններ էք . հիմա մեր ծաղ-
կրներէն կողոպուտ կը ժողվէք, ու նո-
րէն կը թռչիք կ'երթաք ամէնքնիդ ալ
բեռնաւորուած այն բեղմնաւոր փողով՝
որ իմաստութեան մեղըը կը բերէ :
(Նախահարգութիւն) :

Ուրեմն, պարոններ, նոյն յանկարծա-
կան օրինակիս վրայ խօսելով, յիշեցէք
որ մեղուն երկու գերազանց բան կը գոր-
ծէ . մէյմը մեղը, մէյմին ալ մոմ . մեղըը
անունդ մըն է կենդանարար, և մոմը
լուսոյ աղբիւր . ահա դուք սնունդն ու
լոյսը միանգամայն պիտի տանիք Բրե-
ւեք :

Նշատանաց հետ ուրիշ գերագոյն
բան մըն ալ պիտի միացընէք, պարոն-
ներ : Սարգուս միտքը բաւական չէ .
որչափ ալ վառվռուն ըլլայ, երբոր ի-
րեն նեցուկ չունենայ ուղիղ, հաստա-
տուն և մաքուր կամք մը, շուտով կը
խաւարի, կը մաշի, և կամ շատ անգամ
ալ մահացու զէնք մը կը դառնայ, այն
լուսոյն նման՝ որ լուսաւորելու տեղ
կ'այրէ ու կը լափէ :

Ուստի պէտք է, պարոններ, որ մէկ
կողմանէ գիտութեամբ որ կը լուսաւո-
րուիք՝ մէկալ կողմանէ օրէ օր լաւանաք,
օրէ օր աւելի սիրէք զբարին, աւելի ա-
ռաքինի ըլլաք : Ահա սկընաք դուք, կը
հասկընան նաև ասոնք ամէնքը որ մտիկ
կ'ընեն մեր խօսքը, թէպէտև զանա-
զան կրօններու տէր ըլլան, թէ առանց
կրօնի անկարելի բան է հիմնական ա-
ռաքինութիւն՝ հաստատուն բարի վարք
ունենալ : Արօնն է միայն ուղիղ վա-
րուց վկայական, և ամենայն լաւ բա-
րոյականի աղբիւր ու հիմն : Այլ ահա
դուք աս վարժարանիս մէջ կը գտնէք
ինչ որ հարկաւոր է աս երկու նպատա-
կին հասնելու համար, որ են մէկ կող-
մանէ ուսումնի գիտութեանց ընդարձակ,
մէկալ կողմանէ քրիստոնէական դաս-
տիարակութիւն, որուն հոգին է բա-
րեպաշտութիւն :

Սակայն մէկ բանէ մը զգուշացէք
պարոններ, այն բանէն որ երբեմն բա-
զումք մեր երեսին կուտան . այսինքն
թէ այն օտարականներն որ ստէպ կու-

զան մեր լուսաւորութեանց , մեր գիտութեանց , մեր արուեստից մէջ վարժելու , հետերնին կ'առնուն կը տանին նաև մեր ապականարար ատերերը և մեր քաղաքականութեան նաև մահաբեր պտուղները : Սեզի թողուցէք , պարոններ , այն ցաւալի բաները . մի տանիք զանոնք ձեր երկիրը . . . (Նապօհարոնիան) : Վարձիք ձեր երկիրը աւելի իմաստունք՝ աւելի լուսաւորեալք քան թէ մեր քաղաքականութեան լուսաւորածառ անձինքը , բայց դարձիք անարատք , դարձիք առաքինիք , դարձիք բարեպաշտ քրիստոնեայք : Նուէք պարոններ մեր գիտութիւններն ու մեր առաքինութիւնները . բայց մեր ախտերը մեզի թողուցէք : (Նապօհարոնիան) :

Ես սոքա չեմ կրնար վերջացնել , պարոններ , առանց իմ մեծարանքս ընծայել լուսօգոստափառ անուան մը որ այս վայրկենիս մտքիս առջև կ'երևի , անուն մը որուն վրայ կը սքանչանամ , և որուն իբրև քրիստոնեայ՝ երախտագէտ եմ . և է ձեր թագաւորին ձեր երիտասարդ Սուլդանին անունը , որուն վսեմ և ազնուախոհ միտքը , և կը համարձակիմ ըսելու թէ ճշմարտագէտ ազատական միտքը՝ կը հաւասարի Եւրոպայի ազատական մտքին : (Նապօհարոնիան) :

Վաղաչեմ օսմանեան դեսպանատան գործակալ պարոնը , ինչպէս նաև Տաճկաստանի ուսմանց վերատեսուչը , որ պատմեն իրենց թագաւորին թէ ինչ

պէս կը վարուինք մենք իր հպատակացի հետ : Արխեդրենք որ փոխադարձ ըլլայ աս բանս : Նսիկայ արդարութիւն մըն է՝ զոր ազգաց մէջ եղած իրաւունքը կրնայ պահանջել . մենք լաւ կը համարինք խնդրել այս բանս Վստիւլ() Եճիտ արքային վեհանձն ու առատագութարտէն :

Նշա ասոնք են , պարոններ , այնքանի մը խօսքերը որ ուղեցի ըսել ձեզի Փարիզու դերապատիւ Նքբեպիսկոպոսին կողմանէ : Վուզէի ասկէց աւելին ալ ընել . կ'ուզէի որ կարենայի իր օրհնութիւնն ալ տալ ձեզի . բայց կրցածս աս է որ այն օրհնութիւնը ձեզի կը փոխանցեմ . վասն զի ստոյգ գիտեմ որ աս վայրկենիս մէջ որչափ ալ զբաղած ըլլայ գերապատիւ Նքբեպիսկոպոսը , իր սիրտը ձեր վրայ է ու կ'օրհնէ զձեզ : (Նքիար ծափահարոնիան) :

Նսկէց ետքը մեծապատիւ Վէմալ էֆէնտին ինքնայոթար սիրով և բարեխախնձ եռանդով մը վառուած՝ աս յորդորական խօսքերս զրուցեց , որոնց գաղղիարէն թարգմանութիւնն ալ ըրաւ իւր ատենագալիւրը , և հանդիսականք կրկին ծափահարութեամբ իրենց մեծարանքն և ուրախութիւնը յայտնեցին : Սուրախ ենք որ այն քաջալերական խօսքերն ալ ինչպէս որ ըսուեցան նոյն մեծապատիւ իշխանաւորէն՝ հոս կրնանք դնել հայերէն գրով :

(Դժգոհութիւնի իմաստը նաեւ չի կրնար ընդհանրացուիլ Բեմալեւ Քեհարի, վերաբերելի դպրոցաց օսմանեան պետութեան, 'ի հանդիսի պարգեալաշխուհեան հայեան վարժարանին որ 'ի Փարիզ):

Պու կիւնքի կիւն շու մէջիստէ իբի սուրէթէ մէմնուն օլտուղիմի պէյան իտերէք թէշէքքիւր իտերիմ:

Եւսպասը մէմնունիյէ թիմինկ պերիսի, մէթալիմ օլան տէվլէթի անլիյէ թապասը վէ կէնտիւ հէմէհրիլէրիմ էվլատընընկ Ֆրանսա իւլէմա վէ իւտէպասը հուզուրիստէ իսպաթը լիյազաթ վէ գապիլիյէթ իյլէյիւպ' նախը միւքեաֆաթ օլտուզլարը, վէ պերիսի Գէթապանի տէվլէթի անլիյէնինկ տաիմա սապիլ վէ իսթիրահաթ Ֆրանսայէ կէլիւպ թիճարէթ, վէ խուսուսա էվլատըրիսինկ Փարիստէ պու կիւնքի կիւն մէշհուտիմիզ օլան մէրթէպէտէ թահսիլի իլմ իւ մարիֆէթ գըլմայլէրի տիր: Օ իրա սորէթի էւ, տէվլէթի անլիյէ թապասընընկ տերէճէի իւլիպը իսթիտաթընին, վէ սորէթի «անիյէ» տէվլէթի անլիյէ իլէ Ֆրանսա պէյնինտէ օլան սաֆիլէթ վէ մէվլէտ տէթինկ քէմալինէ տէլալէթ իտեր շէյ օլտուղիստէն, պու պապտէ սամիմի վէ հագիգի հուսուլ կէլէն մէմնունիյէթի մի իզհար իլէ պերապէր' մէթէպիլինկ տիրէթթօրու օլան զաթընկ վէ մուանլիմլէրի պուլունան գէվաթընկ վազը օլան իգտամ վէ հիմնէթլէրիսի թահսին վէ թագրի իտերէք, հէփիսինէ պաշա պաշա թէշէքքիւրիւմիւ անդ վէ պէյան իտերիմ:

(Դժգոհութեան իմաստը նաեւ չի կրնար ընդհանրացուիլ Բեմալեւ Քեհարի, վերաբերելի դպրոցաց օսմանեան պետութեան, 'ի հանդիսի պարգեալաշխուհեան հայեան վարժարանին որ 'ի Փարիզ):

Եւսպասըն օրս աս հանդիսիս մէջ երկու բանի համար ունեցած հաճութիւնս և շնորհակալութիւնս կ'ուզեմ յայտնել:

Հաճութեանս պատճառներուն մէկը աս է որ օսմանեան տէրութեան ինծի պէս հպատակ և իմ քաղաքակից անձանցս որդիքը՝ Վաղղիոյ պատուաւոր եկեղեցականաց ու աշխարհականաց առջև իրենց արժանաւորութիւնն ու յաջողակութիւնը յայտնի ցուցնելով՝ վարձատրութեան արժանի եղան: Երկրորդ պատճառն ալ աս է որ օսմանեան տէրութեան հպատակները ամէն ժամանակ դիւրութեամբ ու հանգստութեամբ Վաղղիա գալով ոչ միայն վաճառաշահութիւն կ'ընեն, այլ մանաւանդ իրենց որդիքը Փարիզու մէջ այս օրուան օրս աս աստիճանի գիտութիւն և արուեստ սորվելու ետեւ կ'ըլլան, որուն մենք ալ վկայ ենք: Ասան զի առաջինը օսմանեան տէրութեան հպատակներուն գերազանց աստիճանի յառաջադիմութեանը, և երկրորդը օսմանեան տէրութեան և Վաղղիոյ մէջ եղած կատարեալ բարեկամութեան և սիրոյն ապացոյց մը ըլլալուն, աս բանիս համար անկեղծ ու ինքնայօժար կերպով սրտէս առաջ եկած հաճութիւնս կը յայտնեմ: Երկրորդ պատճառն ալ վարժապետներուն ջանքն ու խնամքները գովելով ու հաշակելով, ամենուն ալ զատ զատ իմ շնորհակալութիւնս կ'իմացնեմ ու կ'ընծայեմ:

Հանդիսին ժամանակը վարժարանիս երկու սրահներուն մէջ շարուած էին աշակերտաց աս չորս տարուանս մէջ նկարած ութսունի չափ զանազան ուրուագրութիւնները, ջրաներկ և իւղաներկ պատկերները, վիմագիր ու մանրանկար կենդանագիրներն ու տեսարանները: Եւ գեղեցիկ ու պատուական ձեռագործաց աւելի զարդարուն խումբին մէջ տեղը դրուած էր Պարոն Լամարթինին կիսանդրին կամ կիսարձանը որ Տ' ()ուէի կոմսը քանդակեց մօտերս, և գաճէ օրինակներէն մէկն աս էր որ վարժարանիս պարզեց՝ հանդերձ ճարտարագործ պատուանդանով մը¹:

Լստմու աշակերտաց յառաջագիծութեան պատկերը դնելէն առաջ հարկ է ծանուցանել որ աս տարի մեր աշակերտներէն քանի մը հոգի իրենց հայրենիքը դարձան, ոմանք տարեկան քըն նութենէն առաջ, և ոմանք ետքը: Եսոնց մէջ արժանի ամենայն գովեստից և գրեթէ յամենայնի Լուսին մրցանակի արժանաւոր վկայեալն էր ՍԻՂԱ ՅՈՎԱԿԻՄ ՍԵԼԳՈՒՄԵԱՆՑ, որ դարձաւ իր հայրենիքը Եսպահան, և անկէց Գեհրան: — Երկրորդը Օմիւռնացի Պարոն ՍԱՏԹԵՈՍ ՍԱՄՈՒԹԵԱՆ, միշտ բարեբարոյ, խոհական, ուշիմ, ճարտար և յամենայնի յառաջադէմ, որ նոյնպէս իւր հայրենիքը Օմիւռնիա դարձաւ: — Երրորդը Պարոն ՊԵՏՐՈՍ ԿՈՒՆԵԼԵԱՆ Կոստանդնուպօլսեցի, որ

¹ Աս կիսանդրոյն վրայ Պարոն Լամարթին բանաստեղծութիւն մը շինեց ու քանդակագործին նուիրեց. մենք ալ ան բանաստեղծութիւնը հայերէն թարգմանութեամբ հանդերձ հրատարակեցինք տպագրութեամբ. ինչպէս նաև աս հանդիսին մէջ խօսուած գաղղիարէն ճառերն ու մեծապատիւ Քէմալ էֆէնդիին տաճկերէն գրածն ու կարգացածը:

առաջիններէն ոչինչ ընդհատ էր բարուց լաւութեանը կողմանէ, և բնական յաջողակութեամբն ու ջանքովը քիչ ժամանակի մէջ մասնաւոր կերպով յառաջադէմ գտնուած էր չափաբանական գիտութեանց, ինչպէս նաև լեզուագիտութեան ու մատենագրական հմտութեան մէջ: — Երրորդն էր Պարոն ԼԵԲԵՍԱՆԴԻ ՍԱՆԱՍԵԱՆ, որուն սեպհական կատարելութիւնն էր ընտիր գեղեցկագրութիւն գաղղիարէն և հայերէն, և ճարտարարուեստ նկարչութիւն, մանաւանդ մանրանկարի և բարակ ուրուագրութեանց մէջ:

Ենք ուզեր աս սակաւութիւն օրինակներովս չափազանց յոյսեր տալ մեր այժմու և ապագայ աշակերտաց պատուական ծնողացը՝ իրենց սիրելի զաւակաց աս վարժարանիս մէջ լաւ դաստիարակութիւն առնելուն, և քիչ ժամանակի մէջ շատ տեսակ ու շատ պիտանի և օգտակար ուսմունք և արուեստներ սորվելուն համար: Թողունք որ ժամանակը և գործնական պտուղները հետզհետէ աւելի անաչառութեամբ յայտնեն նախ վարժարանիս անմահ բարերարին փափաքանաց կատարուիլ, և երկրորդ՝ թէ որչափ իրաւունք ունին ծնողք իրենց որդւոց հոգեւոր, մտաւոր և նաև մարմնաւոր խնամքը քանի մը տարի այսպիսի դաստիարակութեան մը յանձնելու: Սակայն ինչուան հիմա տեսնուած մեր քիչ շատ աշխատանաց պտուղներուն ալ նայելով՝ կարծեմ թէ իրաւունք ունինք սիրտ առնելու, մխիթարուելու, և ընդ վիշտս մեր ուրախանալու, և աս մեր մխիթարութեանս և ուրախութեան մասնակից ընել կը փափաքինք՝ թէ մեր աշակերտաց ծնողքը և թէ ամենայն բարեսէր և ազգասէր անձինք: